

Et sted – ”Bakhuset” - på Lysgaards mark, Vildbjerg sogn

Det er ikke meget vi ved om det lille husmandssted og dets beboere i begyndelsen af 1800-tallet, men ved hjælp af arkivmateriale er det dog muligt at tegne et billede af beskedne levevilkår i Vildbjerg sogn for 200 år siden.

Den 11. juni 1808 fik Lars Pedersen Back skøde på et lille stykke jord på Lysgaards mark med bygninger og ager, eng, hede og mose, sat i hartkorn til 2 skæpper, 3 fjerdingkar og 2½ album. Prisen var 190 rigsdaler. Ifølge opmålingerne til Matriklen 1844 bestod stedet af ”En Hovedlod ved Huset sønden for Gaarden (Lysgård), og en Englod nordvestligt i Marken.” Arealet var 200.740 kvadratalen, svarende til ca. 8 hektar.

Måske var det resultatet hårdt arbejde og opfyldelsen af drømmen om selveje for Lars Pedersen Back, der var født i 1772 som den ældste søn af Peder Larsen Back og Mette Christensdatter i ”Hedeager” ved Merrild i Vildbjerg sogn. Han blev gift med Else Marie Jonasdatter; mere ved vi endnu ikke.

Et sådant ”sted” eller husmandssted på heden har sikkert kun lige kunnet brødføde familien, men i 1812 var der dog overskud til, at Lars for 40 rigsdaler kunne købe stedets ”Konge- og Kirke Korntiende, samt Qvægtiende” af de Lindes enke, Ytte Dorthea Maria v: Linde.

Dermed slap han for disse afgifter, men påtog sig samtidig et medansvar for Vildbjerg kirkes vedligeholdelse: ”Wildberg Kirkes Istandsættelse og Vedligeholdelse for Fremtiden, bliver nu paa Kiøbernes Ansvar og Bekostning.- Alle paa Kirkens Jord eller Eng udstædte Fæstebreve, forbliver i deres Kraft.- Fra Maydag 1812 haver Kiøberen efter sin Gaards Andeel, at tage Deel i alle Skatter og Udgifter af hvad Krav nævnes kan, som nu ere eller herefter paabydendes vorder, og som hidhører fra bemeldte Kirke, dens Jord eller Tiender.”

Fra brandtaksationen, som blev foretaget den 29. august 1809 ved vi, at der var 2 bygninger, et stuehus og udhus af meget beskedne dimensioner, men altså et egnstypisk husmandssted.

Bygningerne beskrives sådan:

”Stuehuset i Nord 5 Fag. 7½ Alen dyb, Fyrre under og overtømmer, Leervægge, Straae og Lyng Tække, Fyrre Loft over 3 Fag, fornødne Vinduer og Døre, en Skorsteen med brændte Steen i Piiben, en Bagerovn. Indrettet til een Stue, et Kammer, Forgang Kiøkken og Bryggerhuus taxeret og forsikkert for 180 rigsdaler.”

”Det øster Huus 7 Fag, 7½ Alen dyb, Fyrre under og overtømmer, Leervægge, Straae og Lyng Tække. Indrettet til tærsk Loe, Korn og Høe Lade samt Fæhuus og Svinehuus 70 rigsdaler. Samlet vurdering altså 250 rigsdaler.”

Med en moderne målestok var stuehuset omkring 41m² og udhuset ca. 58m² lidt afhængigt af, hvad man ansætter ”1 fag” til.

Beskrivelsen bekræftes af matrikelkortet, der er tegnet 1817. Her består ejendommen af 2 smalle jordstykker beliggende lidt syd for Lysgård. Bygningerne er tegnet som sammenbyggede i en vinkel, med en længe i nord og en i øst svarende til brandforsikringens beskrivelse. Der er tegnet et havestykke nord for stuehuset.

Lars og Else Marie fik i årene 1805-1817 4 børn: Mette f. 1805, Else Katrine f. 1808, Peder f. 1811 og Mariane f. 1817.

Den ældste datter, Mette Larsdatter, blev viet i Vildbjerg Kirke den 12. oktober 1827 til Lars Jensen. Han var 28 år og søn af gårdejer Jens Hansen i ”Tusing” i Røddinglund. De overtog ”Tusing” i 1830, da Jens Hansen gik på aftægt.

I 1830 – altså i forbindelse med generationsskiftet i ”Tusing” – lånte Lars Pedersen Back 50 rigsdaler af Jens Hansen mod pant i ”Bakhuset”. Jens Hansen og hustru Maren Larsdatter bestemte, at renterne af dette lån skulle tilfalde dem selv så længe de levede, men derefter skulle renterne tilfalde Vildbjerg sogns vestre skole (den senere Rødding Skole). Der blev udformet et gavebrev dateret den 17. maj 1830, hvoraf det fremgår, at sognepræsten ”for nævnte Renters Beløb Kjøber nyttige og gudelige Bøger, at bruge i Wildberg Sogns vestre Skole til Øvelse for Børnene i Indenads Læsning og gavnlige Kundskabs Fremmelse ved vel styret Eftertanke.” For god ordens skyld er tilføjet at denne beslutning blev ”fattet med godt Overlæg og vore Sanders fulde Brug.”

Gavebrevet blev af Frederik VI forsynet med kongelig bevilling, og legatet eksisterer den dag i dag.

Lars Pedersen Back døde den 25. maj 1831, 59 år gammel. Af skiftet efter ham fremgår, at der var et meget beskedent indbo med få fyrretræsmøbler, de mest nødvendige køkkenredskaber og arbejdsredskaber. Besætningen bestod af 2 køer. Boets værdi blev opgjort til 180 Rigsdaler inkl. bygninger og besætning, og begravelsesomkostningerne og gæden udgjorde 133 rigsdaler.

Efter Lars Pedersen Backs død solgte enken i juni 1832 ejendommen med tiender til Ole Pedersen Krog i Lysgaard for 50 rigsdaler. Det kunne tyde på, at ejendommen ikke var blevet vedligeholdt,

og meget tyder da også i retning af, at den blev nedlagt og sammenlagt med naboejendommen nogle få år senere.

Enken flyttede på aftægt i gården "Tusing" hos datteren Mette Larsdatter (1805 -1888), der var gift med Lars Jensen (1799-1890), og her døde hun i 1845, 76 år gammel.

Da Else Marie Jonasdatter døde, efterlod hun sig kun få ejendele i form af bord, stol og spinderøk samt gangklæder og sengeklæder til en samlet værdi af 9 rigsdaler, hvilket svarede til hendes gæld.

"Bakhuset" lå ved det, der i dag er "Bjørnkær", matr. nr. 3A, Bjerregårdsvej 41, 7480 Vildbjerg.

Sten Petersen

Revideret 31. december 2005